

Warszawa, dnia 09 czerwca 2020 r.

RZĄDOWE CENTRUM LEGISLACJI
DEPARTAMENT PRAWNY I POSTĘPOWAŃ PRZED
TRYBUNAŁEM KONSTITUCYJNYM

RCL.DPPTK.590.2/2020

INFORMACJA O WYROKU
TRYBUNAŁU KONSTITUCYJNEGO
Z DNIA 23 KWIETNIA 2020 R. W SPRAWIE O SYGN. AKT SK 66/19¹

I. Problem konstytucyjny

Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 23 kwietnia 2020 r. wydany został w sprawie zainicjowanej skargą konstytucyjną, o zbadanie zgodności § 4 ust. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (Dz. U. poz. 1801), w zakresie, w jakim przepis ten przewidywał w sprawach cywilnych, w których ustalono wartość przedmiotu sprawy, stawkę minimalną należną pełnomocnikowi z urzędu w wysokości obniżonej o połowę opłaty maksymalnej, a jej podwyższenie do wysokości opłaty maksymalnej uzależnione było od uwzględnienia przez Sąd orzekający czynników wymienionych w § 4 ust. 2 rozporządzenia, z art. 32 ust. 1 zdanie drugie w związku w związku z art. 64 ust. 1 i 2 oraz art. 45 ust. 1 art. 2 w związku z art. 31 ust. 3 oraz art. 92 ust. 1 zdanie pierwsze Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, a także z art. 16 ust. 1, 2 i 3 ustawy z dnia 26 maja 1982 r. – Prawo o adwokaturze (Dz. U. z 2016 r. poz. 1999, z późn. zm.).

Stan faktyczny, na którym została oparta skarga konstytucyjna dotyczył pełnomocnika, reprezentującego swojego klienta z urzędu w sprawie o unieważnienie umowy. Sąd rozstrzygając o przedmiocie sporu zasądził zgodnie ze skarżonym przepisem rozporządzenia, o połowę niższe wynagrodzenie dla Skarżącego (pełnomocnika z urzędu) niż pełnomocnikowi strony przeciwnej, który reprezentował swojego klienta z wyboru.

---

¹ Sentencja została ogłoszona dnia 28 kwietnia 2020 r. w Dz. U. poz. 769.

II. Wzorzec kontroli

Jako wzorzec kontroli Skarżący wskazał art. 32 ust. 1 zdanie drugie w związku z art. 64 ust. 1 i 2 oraz art. 45 ust. 1 i art. 2 w związku z art. 31 ust. 3 oraz art. 92 ust. 1 zdanie pierwsze Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, a także z art. 16 ust. 1, 2 i 3 ustawy z dnia 26 maja 1982 r. – Prawo o advokaturze (Dz. U. z 2016 r. poz. 1999, z późn. zm.). Trybunał Konstytucyjny kierując się istotą skargi, jako wzorzec kontroli w przedmiotowej sprawie przyjął art. 64 ust. 2 (zasada równej ochrony własności) w związku z art. 31 ust. 3 (zasada proporcjonalności), art. 32 ust. 1 zdanie drugie (zakaz dyskryminacji) oraz art. 92 ust. 1 zdanie pierwsze (warunki wydawania rozporządzeń) Konstytucji.

III. Treść orzeczenia

Trybunał orzekł, iż **§ 4 ust. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (Dz. U. poz. 1801) jest niezgodny z art. 64 ust. 2 w związku z art. 31 ust. 3, art. 32 ust. 1 zdanie drugie i art. 92 ust. 1 zdanie pierwsze Konstytucji.**

Trybunał uzasadniając wydany przez siebie wyrok, wskazał iż mimo, że zaskarżony przepis rozporządzenia formalnie został uchylony, to nie oznacza to, że utracił swoją moc obowiązującą. Jak wskazał TK, zgodnie ze swoim utrwalonym orzecznictwem, „dopiero po ustaleniu, że uchylony przepis nie może być zastosowany do żadnych sytuacji z przeszłości, terażniejszości i przyszłości, w szczególności nie wywiera już określonych skutków dla obywateli, można umorzyć postępowanie ze względu na utratę przez niego mocy obowiązującej”. W tym przypadku, skład orzekający, zauważył, iż przepis § 4 ust. 1 rozporządzenia z dnia 22 października 2015 r., na mocy przepisów intertemporalnych rozporządzenia z dnia 3 października 2016 r., miał dalej zastosowanie do spraw wszczętych i niezakończonych przed dniem wejścia w życie nowego rozporządzenia.

Przechodząc do oceny konstytucyjności skarżonego przepisu Trybunał zauważył, że w przepisie ustawowym, na podstawie którego zostało wydane rozporządzenie, brak jest upoważnienia i uzasadnienia dla różnicowania sytuacji adwokatów pełniących swoje role z urzędu i z wyboru. Mając to na uwadze „w ocenie Trybunału zaskarżony przepis

rozporządzenia z 2015 r. jest sprzeczny konstytucyjną zasadą ochrony praw majątkowych, gdyż w sposób nieproporcjonalny zawęża kryteria ustawowe warunkujące uzyskanie wynagrodzenia (narusza upoważnienie ustawowe) - mimo milczenia ustawodawcy w tym przedmiocie, pogarsza sytuację adwokatów świadczących pomoc prawną z urzędu”. Trybunał wziął pod uwagę, iż delegacja do normowania kwestii na poziomie rozporządzenia zawsze daje pewną swobodę dla odpowiedniego organu lecz, „[...] owa swoboda nie uzasadnia arbitralnego kształtowania treści i granic poszczególnych praw majątkowych, spełniających identyczne funkcje i chroniących podobne interesy”.

Rozważając kwestię różnicy w wynagrodzeniu za swoje usługi pełnomocników z urzędu i z wyboru, Trybunał nie znalazł odpowiedniego uzasadnienia, dla wprowadzania odmiennego traktowania ze względu na sposób umocowania adwokatów. Pomimo przeprowadzenia odpowiedniego testu proporcjonalności „w ocenie Trybunału, brak jakichkolwiek racjonalnych argumentów (nie tylko konstytucyjnych), które uzasadniałyby dyskryminujące traktowanie pełnomocników w zależności od tego, czy działają oni z wyboru, czy też zostali ustanowieni z urzędu [...] analiza statusu adwokatów i ich roli w postępowaniu, w którym występują jako podmioty powołane i zobowiązane do zastępstwa prawnego, prowadzi do uznania, że różnicowanie ich wynagrodzenia (tj. obniżenie pełnomocnikom z urzędu o połowę wynagrodzenia, które otrzymaliby, gdyby występowali w sprawie jako pełnomocnicy z wyboru) nie ma konstytucyjnego uzasadnienia. Odstępstwo od zasady równości, w tym również równej ochrony praw majątkowych, jest więc niedopuszczalne”.

Podsumowując swój wywód, skład orzekający podkreślił, iż nie znalazł żadnej podstawy, czy to w przepisach i zasadach konstytucji, czy w ustawie delegującej, do różnicowania sytuacji pełnomocników. Co więcej, skarżony przepis nie tylko nie posiadał odpowiedniej podstawy w aktach wyższego rzędu, ale był z nimi sprzeczny: „należy stwierdzić, że ani z analizy art. 29 ust. 2 prawa o adwokaturze, ani pozostałych przepisów tej ustawy, nie można na gruncie językowym ani celowościowym wyprowadzić podstawy dla Ministra Sprawiedliwości do zróżnicowania wynagrodzenia adwokatów w reżimie rozporządzenia z 2015 r. [...] w tym przypadku zróżnicowanie w akcie podustawowym wysokości wynagrodzenia, od tego, czy adwokat świadczył pomoc prawną jako pełnomocnik z wyboru czy z urzędu stanowiło niedopuszczalną w demokratycznym państwie prawa samowolę legislacyjną, w sposób nieproporcjonalny ingerującą w uprawnienia pełnomocników z urzędu do uzyskania wynagrodzenia za ich pracę”.

IV. Wskazówki dla ustawodawcy

Skutkiem niniejszego wyroku jest możliwość wznowienia prawomocnie zakończonych postępowań w zakresie rozstrzygnięcia w przedmiocie kosztów procesu, gdzie podstawę prawną stanowił badany w wyroku przepis rozporządzenia. W sprawach toczących się na skutek wznowienia postępowania, jak i w sprawach wszczętych przed 2 listopada 2016 r. i dotychczas niezakończonych w danej instancji, przy zasądzeniu kosztów pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu zastosowanie będą mieć stawki maksymalne określone w przepisach § 8 – 21 rozporządzenia z dnia 22 października 2015 r.

Piotr Ołdak
Wicedyrektor
Departamentu Prawnego i Postępowań przed
Trybunałem Konstytucyjnym
w Rządowym Centrum Legislacji

/-podpisano bezpiecznym podpisem elektronicznym
weryfikowanym przy pomocy ważnego
kwalifikowanego certyfikatu/

Sprawę prowadzi: Michał Gajewski